УДК 343.131(477)

DOI 10.37566/2707-6849-2020-3(32)-13

Марія СІРОТКІНА,

кандидат юридичних наук, здобувач кафедри кримінального
процесу та криміналістики Інституту права Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID:0000-0001-7897-409X

ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИХ ТА КРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Постановка проблеми. Сьогодні очевидним є той факт, що без належної уваги до альтернатив вирішення спорів (далі - АВС) та їх ролі у попередженні та вирішенні кримінально-правових і кримінально-процесуальних конфліктів на концептуальному, законодавчому і правозастосовчому рівнях неможливо будувати конструктивну політику в сфері кримінальної юстиції. Якщо перед науковою доктриною стоїть завдання теоретичного обґрунтування необхідності використання «альтернатив» і розробки відповідної концепції, перед правозастосовувачем – завдання вдосконалення організаційно-правової процедури застосування альтернативних норм, то визначальна роль у впровадженні альтернативних способів вирішення кримінально-правових та кримінально-процесуальних конфліктів належить все ж законодавцю, завданням якого є нормативно-правова інституціоналізація «альтернативної моделі».

Одним із основних шляхів реформування кримінального процесуального права є спрощення й прискорення кримінального провадження та розширення меж диспозитивності у кримінальному процесі. З урахуванням цього в КПК України було введено новий розділ «Особливі порядки кримінального

провадження», котрий сприяє створенню ідеології кримінального процесу, в основу якого покладено нові цілі врегулювання кримінально-правового конфлікту, захист прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження з одночасним розширенням принципу економії процесуального примусу на всіх етапах процесуальної діяльності [1, с. 632].

Ступінь розробленості проблеми. У юридичній науці проблема альтернативного вирішення юридичних конфліктів відноситься до числа нових та малодосліджених. Незважаючи на це, вона поступово знаходить все більше відображення та своїх прихильників як у загальнотеоретичних дослідженнях, так і у галузевих дисциплінах. Цю тематику досліджували у своїх працях такі вчені як С. В. Бобровник, Л. В. Головка, З. В. Красіловська, В. М. Кривцова, В. В. Луцик, О. М. Спектор, Г. О. Усатий, Т. І. Шинкар, Г. М. Штаркс та ін.

Однак, передумови застосування альтернативних способів вирішення кримінально-правових та кримінально-процесуальних конфліктів не піддавалися спеціальному дослідженню, що й обумовило актуальність даної статті.

Метою статті є дослідження передумов до застосування альтернативних способів вирішення кримінально-правових та кримінально-процесуальних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні значну увагу світова спільнота приділяє зміні пріоритетів людства стосовно кримінального судочинства, змінюючи його вектор від карального ухилу до гуманістичних ідей у правозастосуванні не тільки щодо потерпілої особи, а й до підозрюваного, обвинуваченого чи засудженого, втілюючи ідеї відновного правосуддя та впроваджуючи застосування альтернатив вирішення спорів у систему традиційного кримінального судочинства. Не знаходиться осторонь цього процесу і Україна. Зміни щодо гуманізації кримінального законодавства відчутні не тільки у санкціях норм кодексів про кримінальну відповідальність, а й у підходах стосовно диференціації кримінально-процесуальної форми, оскільки законодавець шукає нові способи реагування держави і суспільства на кримінальне правопорушення, маючи певні негативні наслідки застосування традиційного кримінального переслідування і покарання.

Першою передумовою до застосування «альтернатив» у кримінальному судочинстві є диференціація кримінально-процесуальної форми. На сучасному етапі розвитку кримінально-процесуального законодавства диференціація процесуальних форм виступає одним із пріоритетних умов раціонального використання процесуальних засобів, досягнення більшої результативності кримінального провадження з одночасною процесуальною економією. На необхідності диференціації процесуальної форми наголошується й у міжнародних документах у галузі кримінального судочинства, зокрема в Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R(87) 18 від 17.09.1987 р. щодо спрощення кримінального правосуддя [2].

У науці кримінального процесуального права виділяють два способи диференціації кримінальної процесуальної форми: спрощення кримінальної процесуальної форми (спрощення провадження щодо кримінальних проступків, здійснення

кримінального провадження на підставі угод) та ускладнення кримінальної процесуальної форми (порядок розслідування злочинів, вчинених неповнолітніми чи обмежено осудними). Метою спрощення є раціоналізація та прискорення кримінального судочинства, водночас ускладнення кримінальної процесуальної форми обумовлене доцільністю встановлення додаткових гарантій для окремих категорій осіб [3, с. 14, 15].

Відповідно до КПК України кримінальні провадження, яким властиві окремі процесуальні умови, або ті, котрі проводяться стосовно певної категорії осіб, що характеризуються специфічними юридично значущими властивостями, здійснюються за особливим порядком. Особливі порядки кримінального провадження врегульовані розділом шостим КПК України і до них належать такі: кримінальне провадження на підставі угод (глава 35); кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення (глава 36); кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб (глава 37); кримінальне провадження щодо неповнолітніх (глава 38); кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (глава 39); кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю (глава 40); кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебувають за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні (глава 41).

Підтримуючи наукову позицію О. Г. Шило, слід відмітити, що особливі порядки кримінального провадження спрямовані, насамперед, не на встановлення наявності чи відсутності кримінальних процесуальних відносин, а на захист конституційних прав людини у кримінальному провадженні, тому що на цих етапах кримінальної процесуальної діяльності людина стає найбільш уразливою. Така спрямованість цих порядків відрізняється специфікою правового регулювання, аналіз якого дозволяє виявити їх особливі ознаки, і як наслідок, провадження можна характеризувати з точки зору спрощення або ускладнення кримінальної процесуальної форми [4, с. 180].

Матеріальні підстави диференціації. Якщо критерієм диференціації кримінально-процесуальної форми обрати ступінь суспільної небезпеки злочину і тяжкість міри покарання, то законом передбачаються особливості провадження у справах приватного обвинувачення та відповідно до КПК України провадження про кримінальні проступки. Специфіка суб'єкта, який вчинив суспільно небезпечне діяння, викликає необхідність диференціювання процедури кримінального судочинства на звичайне провадження та таке, що містить додаткові гарантії забезпечення прав його учасників, а тому і є ускладненим порівняно із звичайним порядком (провадження у справах неповнолітніх, провадження по застосуванню примусових заходів медичного або виховного характеру, провадження щодо окремих категорій осіб, проступки (за КПК України)).

Досліджуючи процесуальні підстави диференціації варто зазначити, що тут мова йде не про складність конкретного провадження, а про властивості, які об'єктивно притаманні даній категорії злочинів. В даному випадку, слід виходити з того, чи можуть процесуальні джерела доказів, встановлені для даної форми досудового або судового провадження певної категорії злочинів, забезпечити вирішення завдань, що стоять перед кримінальним процесом.

Таким чином, даний процесуальний критерій диференціації можна сформулювати як відсутність у певної категорії злочинів ознак, які дозволяють віднести її до числа складних для розслідування та прийняття судового рішення [5, с.38].

В якості іншого процесуального критерію диференціації кримінально-процесуальної форми виділяють особистість правопорушника, наявність у обвинуваченого і потерпілого особливих якостей, а також інтереси особи, яка потерпіла від злочину, та особи, яка вчинила це суспільно небезпечне діяння. Найбільшою мірою інтереси цих осіб враховуються у справах приватного обвинувачення, які мають особливу процесуальну форму. Однак все частіше звучать висловлювання про те, що в кримінальному процесі необхідно ширше враховувати особисті інтереси його основних учасників, застосовувати альтернативні процесуальні форми тільки за згодою або відсутності на те заперечень особи, яка вчинила злочин, і особи, якій злочином заподіяно шкоду [6, с.30]. Швидке і ефективне відновлення порушеного права та відшкодування заподіяної цим порушенням шкоди є більш бажаним для потерпілого, ніж призначення порушнику кримінального покарання.

Ще одним критерієм диференціації кримінально-процесуальної форми є співвідношення у провадженні державно-владного начала та диспозитивності [7, с. 16-17]. Здається, що в умовах чинного законодавства та прийнятого Кримінального процесуального кодексу він має всі підстави для існування, оскільки зміни та доповнення КПК, які були прийняті законодавцем останнім часом, суттєво розширили диспозитивність у кримінальному судочинстві.

І якщо диференціація кримінально-процесуальної форми за цим критерієм перш за все виявлялася в існуванні двох порядків кримінального провадження, які суттєво відрізняються один від одного, — провадження у справах публічного і приватного обвинувачення, то новим Кодексом запроваджено процедури, які були раніше невідомі чинному законодавству, і у яких досить сильним виступає саме приватне начало, а тому й забезпечується реалізація диспозитивності, зокрема, угоди про визнання винуватості, угоди про примирення підозрюваного, обвинуваченого із потерпілим тощо. В основі цих особливих проваджень у виді угод лежить ідея розумного компромісу, яка є результатом поєднання двох засад кримінального процесу — публічного і диспозитивного. Диспозитивність виражається в наданні сторонам кримінально-правового конфлікту права впливати на хід процесу — його початок, продовження і завершення, дозволяє врегулювати конфлікт на основі взаємної згоди сторін. Наслідком його застосування є істотне пом'якшення покарання обвинуваченому або спрощення кримінально-процесуальної форми. Засада публічності кримінального процесу надає сторонам компромісу певну специфіку:

його умови встановлені законом; в зв'язку з цим згоду сторін на застосування компромісної процедури не завжди потребує оформлення її письмовою угодою; досягнення компромісу не звільняє органи кримінального переслідування від обов'язку доводити вину особи у вчиненні злочину [8, с. 15-17].

Компромісне вирішення кримінально-правового конфлікту притаманне змагальному типу кримінального процесу, який характеризується широкою дією принципу диспозитивності. Диспозитивність у сфері кримінальної юстиції – це вільне здійснення сторонами процесуальних прав, що впливають на хід процесу. З огляду на диспозитивність кримінально-правовий конфлікт вирішується судом за активної участі двох процесуально рівноправних сторін. Предметом спору є обвинувачення, яке розуміється як кримінальний позов, тобто ствердження про винність конкретної особи, у вчиненні злочину, з вимогою про визнання правомірності якого виступає перед судовою владою сторона обвинувачення або потерпілий. Кожна зі сторін прагне переконати суд у правильності своєї позиції, спростувати версію іншої сторони, для чого, дотримуючись процедури, активно надає і досліджує докази. Суд у цій суперечці виступає як неупереджений і незалежний арбітр, який на основі оцінки поданих сторонами доказів повинен вирішити кримінальне провадження по суті, вибравши одну єдино правильну версію. Сторони вправі досягти домовленості про предмет кримінального позову та будь-яка з них має право відмовитися від «змагання» [9, с.62].

У зв'язку із цим у науці запропоноване й інше поняття диференціації кримінально-процесуальної форми, під якою розуміють існування самостійних проваджень, які характеризуються наявністю певної матеріально-правової бази, що об'єктивно потребує відмінностей у законодавчому регулюванні, комплексністю і наявністю суттєвих відмінностей порівняно зі звичайним порядком провадження, що приводять у кінцевому підсумку до зміни форм діяльності у таких справах [7, с. 15]. У цьому контексті обґрунтованою уявляється точка зору про те, що система кримінального процесу може бути представлена не лише як сукупність стадій, а й як сукупність окремих проваджень, які розрізняються за своєю спрямованістю. Провадження, що здійснюється у загальному порядку, пов'язане із вирішенням питань стосовно винуватості особи у вчиненні злочину, притягнення її до кримінальної відповідальності, відшкодування завданої злочином шкоди тощо, тобто призначене для реалізації норм кримінального права і встановлення наявності чи відсутності кримінально-правових відносин, пов'язаних із вчиненням злочину. Крім цього, до системи кримінального процесу також входять й інші окремі провадження, які є об'єктивно необхідними в силу існування основного провадження, що тісно пов'язані з ним, проте суттєво відрізняються від нього своєю спрямованістю, а отже, і специфікою правового регулювання. Одні з них також призначені для реалізації норм кримінального та кримінально-виконавчого права, оскільки їх суть пов'язана із вирішенням питань, що виникають при звільненні особи від кримінальної відповідальності з не реабілітуючих підстав та виконанні судових рішень. Інші – регулюють відносини, які виникають у зв'язку зі здійсненням основного провадження, проте

не пов'язані безпосередньо із вирішенням питання кримінальної відповідальності особи, яка вчинила злочин, а відіграють щодо нього певну допоміжну роль, будучи спрямованими на створення належних умов для його здійснення у суворій відповідності до вимог закону та дотримання прав людини [4, с.187].

Наявність у системі кримінального процесу окремих процесуальних проваджень досить повно відображена у позиції, відповідно до якої існують провадження двох типів, що мають специфічне призначення: провадження по кримінальних справах, обумовлені матеріальним характером правових відносин як свій предмет, та спеціальні кримінально-процесуальні провадження [10, с.16-17]. На підтримку також заслуговує і точка зору про те, що диференціація кримінально-процесуальної форми здійснюється на рівні окремих процесуальних проваджень тоді, коли виникають суттєві відмінності за ступенем складності процесуальної форми одного й того ж провадження, що приводять до конструювання самостійної процесуальної процедури. Відмінності, які існують у сучасних процедурах слідчої і судової діяльності в окремих категоріях кримінальних справ, як правило, являють собою одиничні особливості, що не можуть розглядатися як прояви диференціації основної форми відповідного провадження [11, с. 14].

Відповідно до зазначених критеріїв новий КПК України передбачає таку диференціацію кримінально-процесуальних форм, як-то: провадження про кримінальні проступки; особливі порядки кримінального провадження: угода між прокурором та підозрюваним або обвинуваченим про визнання винуватості; угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення; кримінальне провадження, яке містить державну таємницю; судові провадження по розгляду слідчим суддею подань слідчого, прокурора про проведення слідчих дій і застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а також розгляду скарг учасників кримінального процесу на дії та рішення слідчого і прокурора; скорочене судове слідство; міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій; провадження у суді присяжних тощо.

Процесуальна економія і швидкість кримінального судочинства.

Науковцями у сфері кримінального процесу розробляється концепція процесуальної економії, відповідно до якої дане правове явище розглядається як своєрідний принцип, є керівною ідеєю кримінального судочинства, спрямованою на оптимізацію кримінально-процесуальної форми та раціоналізацію кримінально-процесуальної діяльності шляхом їх пришвидшення, спрощення та здешевлення [12, с.8].

З одного боку, перманентне збільшення рівня злочинності разом із зростанням її організованості, професійності, активнішим використанням науково-технічних досягнень тягне за собою збільшення кількості кримінальних проваджень, ускладнення досудового розслідування та судового провадження. З іншого боку, сучасний кримінальний процес характеризується посиленням значення забезпечення гарантій прав, свобод та законних інтересів особи у кримінальному провадженні, що, у свою чергу, вимагає від осіб, відповідальних за здійснення провадження, додаткових

зусиль для його організації. При цьому процесуальна економія виконує не просто функцію математичного зменшення витрат, а швидше їх раціоналізацію з метою підвищення ефективності процесу, викриття винних і притягнення їх до відповідальності з мінімальними затратами не лише часу, але й сил і засобів учасників кримінально-процесуальної діяльності з одночасним забезпеченням правильного застосування кримінально-процесуального законодавства. Потреба в оптимізації кримінально-процесуальної форми у напрямку її спрощення, скорочення та зменшення затрат призводить до пошуку альтернативних механізмів щодо загального порядку провадження.

Здійснення кримінального провадження закономірно передбачає активну діяльність посадових осіб – слідчого, прокурора, слідчого судді, судді (колегії суддів) із залученням фізичних і юридичних осіб як учасників процесу, проведення чисельних процесуальних дій (слідчих, судових), документальне оформлення проведених дій та прийнятих рішень, використання технічних засобів тощо. Цілком закономірно, що така діяльність вимагає значних і різноманітних ресурсів, тому завжди актуальними будуть спроби знайти такі шляхи спрощення провадження, які б мінімізували затрачені зусилля, але при цьому не ставили під загрозу права та законні інтереси учасників процесу [5, с.34].

Диференціація кримінально-процесуальної форми повинна забезпечити відповідність витрат для досягнення необхідного результату. Тому сучасні держави, які прагнуть до оптимізації витрат і економії коштів, вважали за доцільне диференціювати в своєму законодавстві процесуальну форму кримінального судочинства [13, с. 18-19.].

Альтернативні способи вирішення кримінальних конфліктів цінні тому, що дають можливість за умови забезпечення прав учасників процесу значно його спростити і скоротити в часі. Застосування альтернативних способів вирішення кримінальних конфліктів дозволяє зменшити навантаження на слідчих, прокурорів та суддів щодо розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень про злочини невеликої та середньої тяжкості, тим самим дає можливість зосередити більше сил та засобів для проваджень щодо особливо тяжких та тяжких злочинів.

Процесуальна економія при застосуванні альтернативних способів вирішення кримінальних конфліктів досягається ще й за рахунок виключення необхідності проведення багатьох затратних слідчих (розшукових) дій щодо викриття підозрюваного (обвинуваченого), оскільки умовою застосування багатьох з них є визнання вини та сприяння досудовому слідству, уникнення витрат щодо подолання протидії досудовому розслідуванню, ухиленню від слідства й суду.

Альтернативні способи вирішення кримінальних конфліктів мають значний потенціал у плані пришвидшення кримінального судочинства, що в цілому є доволі складною проблемою. З одного боку, інтереси правосуддя вимагають максимально швидкого встановлення події злочину, особи, яка його вчинила, збирання доказів її вини тощо. Особа, щодо якої вирішується питання про притягнення її до кримінальної відповідальності, має право на судовий розгляд у розумні строки

без невинувачених затримок (ст. 21 КПК України), потребує захисту від зайвого обмеження прав і законних інтересів. Швидке провадження в справі є необхідним і для захисту прав потерпілого та цивільного позивача, інтереси яких вимагають якнайшвидшого і реального відшкодування заподіяної злочином шкоди.

Застосування альтернатив у кримінальному провадженні вимагає перш за все врахування інтересів учасників кримінально-правового та / чи кримінально-процесуального конфлікту. Використання альтернативних процедур у кримінальному провадженні сприяє більш ефективному відновленню прав потерпілого, зменшує травматичний вплив кримінально-правової системи на учасників судочинства і є передумовою як швидкого вирішення кримінальних конфліктів, так і забезпечення відшкодування заподіяної шкоди. [14, с.15].

Впровадження альтернативних способів вирішення кримінальних конфліктів дозволяє в повній мірі врахувати інтереси учасників кримінально-правового та/або кримінально-процесуального конфлікту, а саме: з власної волі підсудним (обвинуваченим) бажати відшкодувати потерпілому завдану злочином шкоду у повному об'ємі (як моральну, так і матеріальну); діями потерпілого сприяти виправленню підозрюваного (обвинуваченого) примирюючись з ним, тим самим стримавши його в подальшому від повторної віктимізації; застосовуючи альтернативи при вирішенні кримінально-правового та/чи кримінально-процесуального конфлікту спонукати до суспільно корисної поведінки винного; потерпілій особі отримати певну «душевну та моральну сатисфакцію», почувши вибачення від підозрюваного чи обвинуваченого за скоєне, відчувши себе повноцінним учасником процесу, який здатен впливати на його перебіг; підозрюваному (обвинуваченому), за виконання певних умов застосування альтернативного вирішення кримінально-правового конфлікту - отримати узгоджене покарання чи звільнення від його відбування та ін.

Висновки. На підставі дослідження передумов до застосування альтернативного вирішення спорів у кримінальному провадженні зроблено висновок про те, що реалізація процедур примирення в системі альтернативного вирішення юридичних конфліктів (спорів) у кримінальному провадженні багато в чому залежить від диференціації кримінально-процесуальної форми, процесуальної економії та швидкості кримінального процесу з обов'язковим врахуванням інтересів учасників кримінально-правового та/або кримінально-процесуального конфлікту.

Перелік використаних джерел

1. *Правова доктрина України : у 5 т. Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні : стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. Х. : Право, 2013. 1240 с.*
2. *Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R(87) 18 від 17.09.1987 р. щодо спрощення кримінального правосуддя. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_339*
3. *Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, В. П. Пшонка*

та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пионки. Х. : Право, 2013. 824 с.

4. Шило О. До питання щодо диференціації кримінально-процесуальної форми. *Право України*. 2010. № 9. С. 180–186.

5. *Альтернативное разрешение споров в уголовном процессе : учеб.-метод. пособие* / Л. Л. Зайцева [и др.] ; под ред. У. Хелльманна, С. А. Балашенко, Л. Л. Зайцевой. Минск : Изд. центр БГУ, 2015. 223 с.

6. *Ускоренное производство в уголовном процессе Республики Беларусь* / А. А. Данилевич, В. В. Шпак. Минск : БГУ, 2007. 112 с.

7. Якимович Ю. К. Дифференциация уголовного процесса / Ю. К. Якимович, А. В. Ленский, Т. В. Трубникова. Томск : Изд-во Томск. ун-та, 2001., 300 с.

8. Кувалдина Ю.В. Предпосылки и перспективы развития компромиссных способов разрешения уголовно-правовых конфликтов в России: диссер. ...канд. юрид. наук. Самара: СамГУ, 2011. 272 с.

9. Стратій О. В. Психолого-правові особливості кримінального провадження на підставі угод : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 19.00.06; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2015. 226 с.

10. Цыганенко С.С. Общий и дифференцированный порядки уголовного судопроизводства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. СПб., 2004. 46 с.

11. Манова Н. С. Теоретические проблемы уголовно-процессуальных производств и дифференциация их форм : дис. ... д-ра юрид. наук / Н. С. Манова. М., 2005. 54 с.

12. Сопронюк І. О. Принцип процесуальної економії у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09; Акад. адвокатури України., Київ, 2011. 20 с.

13. Мищенко Е. В. Проблемы дифференциации и унификации уголовнопроцессуальных форм производств по отдельным категориям уголовных дел: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. М., 2014. 61 с.

14. Кищенко А. В. Упрощенные производства: проблемы теории, законодательного регулирования и правоприменения: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Владивосток, 2010. 31 с.

References

1. *Legal doctrine of Ukraine: in 5 vols. Vol. 5: Criminal law sciences in Ukraine: state, problems and ways of development* / V. Y. Tatsiy, V. I. Borisov, V. S. Batyrgareeva and others.; for general ed. V. Y. Tatsiya, V. I. Borisova. X.: Law, 2013. 1240 p.[ukr.]

2. *Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe № R (87) 18 of 17.09.1987 on the simplification of criminal justice*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_339[ukr.]

3. *Criminal proceedings: a textbook* / Y. M. Groshevy, V. Y. Tatsiy, V. P. Pshonka and others.; for general ed. V. Y. Tatsiya, V. P. Pshonka. H.: Pravo, 2013. 824 p. [ukr.]

4. Shilo O. On the question of differentiation of criminal procedure. *Law of Ukraine*. 2010. № 9. P. 180–186. [ukr.]

5. *Alternative dispute resolution in criminal proceedings: ucheb.-method. allowance* / L. L. Zaitseva [et al.]; under ed. W. Hellmann, S. A. Balashenko, L. L. Zaitseva. Minsk: Izd. Center of BSU, 2015. 223 p.[russ.]
6. *Accelerated proceedings in the criminal process of the Republic of Belarus* / A. A. Danilevich, V. V. Shpak. Minsk: BSU, 2007. 112 p.[russ.]
7. Yakimovich Y. K. *Differentiation of the criminal process* / Y. K. Yakimovich, A. V. Lensky, T. V. Trubnikova. Tomsk: Tomsk Publishing House. University, 2001., 300 p.[russ.]
8. Kuvaldina Y.V. *Prerequisites and prospects for the development of compromise methods of resolving criminal conflicts in Russia: dissertation. ... Cand. jurid. Science*. Samara: SamGu, 2011. 272 p.[russ.]
9. Stratiy O. V. *Psychological and legal features of criminal proceedings on the basis of agreements: dis.for science. degree of Cand. jurid. Science: 19.00.06; Nat. acad. internal affairs*. Kyiv, 2015. 226 p. [ukr.]
10. Tsyganenko S.S. *General and differentiated procedures of criminal proceedings: author's ref. dis. ... Dr. Jurid. Science*. SPb., 2004. 46 p.[russ.]
11. Manova N. S. *Theoretical problems of criminal proceedings and differentiation of their forms: dis. ... Dr. Jurid. Sciences / N. S. Manova*. M., 2005. 54 p.[russ.]
12. Sopronyuk I. O. *The principle of procedural economy in the criminal process of Ukraine: author. dis. ... cand. jurid. Science: 12.00.09; Acad. Advocacy of Ukraine.*, Kyiv, 2011. 20 p. [ukr.]
13. Mishchenko E. V. *Problems of differentiation and unification of criminal procedure forms of proceedings on separate categories of criminal cases: author's ref. dis. ... Dr. Jurid. Science: 12.00.09*. M., 2014. 61 p.[russ.]
14. Kishchenkov A. V. *Simplified productions: problems of theory, legislative regulation and law enforcement: author's ref. dis. ... cand. jurid. Science: 12.00.09*. Vladivostok, 2010. 31 p.[russ.]

СИРОТКИНА М. Передумови застосування альтернативних способів вирішення кримінально-правових та кримінально-процесуальних конфліктів

У статті досліджуються передумови застосування альтернативних способів вирішення кримінально-правових та кримінально-процесуальних конфліктів. Зазначається, що ефективна реалізація процедур примирення в системі альтернативного вирішення юридичних конфліктів у кримінальному провадженні залежить від диференціації кримінально-процесуальної форми, процесуальної економії, швидкості кримінального судочинства, а також врахування інтересів учасників кримінально-правового та процесуального конфліктів.

Ключові слова: кримінальний процес, процесуальна економія, процесуальна форма, конфлікт, компроміс, диференціація, інтерес, альтернатива.

СИРОТКИНА М. Предпосылки применения альтернативных способов разрешения уголовно-правовых и уголовно-процессуального конфликтов.

В статье исследуются предпосылки применения альтернативных способов разрешения уголовно-правовых и уголовно-процессуальных конфликтов. Сделан вывод, что эффективная

реализация процедур примирения в системе альтернативного решения юридических конфликтов в уголовном производстве зависит от дифференциации уголовно-процессуальной формы, процессуальной экономии, скорости уголовного судопроизводства, а также учета интересов участников уголовно-правового и процессуального конфликтов.

Ключевые слова: уголовный процесс, процессуальная экономия, процессуальная форма, конфликт, компромисс, дифференциация, интерес, альтернатива.

SIROTKINA M. Prerequisites for the application of alternative methods of resolving criminal law and criminal procedure conflicts.

The article examines the prerequisites for the use of alternative methods of resolving criminal law and / or criminal procedure conflicts.

It is stated that the use of alternative dispute resolution in criminal proceedings is possible only if changes or differentiation of the criminal procedure form, taking into account the interests of participants in criminal law and / or criminal procedure conflict. A positive consequence of the use of alternatives is procedural economy and speed of criminal proceedings, with an unconditional guarantee of achieving the objectives of the criminal process and ensuring the protection of the rights and legally protected interests of persons in criminal proceedings in their application.

It is noted that at the present stage of development of criminal procedure legislation the differentiation of procedural forms is one of the priority conditions for the rational use of procedural means, contributes to greater efficiency and effectiveness of criminal proceedings with significant procedural savings. The bases and criteria of differentiation of the criminal-procedural form are investigated. It is noted that compromise constructions are the result of a combination of two principles of the criminal process - public and dispositive, and their application is possible only in a competitive process. The material and practical component of the differentiation of the criminal procedure form is singled out, and attention is focused on the division of the criminal procedure form when applying alternatives to the simplified and complicated forms depending on the law enforcement.

Based on the study, it was concluded that the implementation of conciliation procedures in the system of alternative resolution of legal conflicts (disputes) in criminal proceedings largely depends on the differentiation of criminal procedure, procedural economy, speed of criminal proceedings, as well as taking into account the interests of criminal and procedural conflicts.

Key words: criminal process, procedural economy, procedural form, conflict, compromise, differentiation, interest, alternative.